

Skatten på vin (prop. 2000/01:144)

Sammanfattning

I betänkandet behandlas proposition 2000/01:144 om skatten på vin samt tre motioner som väckts med anledning av propositionen. Propositionen innehåller förslag om en mindre sänkning av skatten på vin och andra jästa drycker än vin eller öl, t.ex. cider, från och med den 1 december 2001. I propositionen redovisar regeringen också sin avsikt att föreslå ytterligare 100 miljoner kronor till genomförandet av den nationella handlingsplanen för att förebygga alkoholskador.

Utskottet tillstyrker propositionen och avstyrker motionerna. Reservationer har avgivits dels av m angående omfattningen av skattesänkningen, dels av kd angående ytterligare åtgärder.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Innehållsförteckning.....	2
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Redogörelse för ärendet.....	4
Ärendet och dess beredning.....	4
Propositionens huvudsakliga innehåll	4
Utskottets överväganden	5
Skatten på vin	5
Ytterligare åtgärder.....	7
Reservationer.....	8
1. Skatten på vin (punkt 1) – m.....	8
2. Ytterligare åtgärder (punkt 2) – kd	9
Förteckning över behandlade förslag.....	11
Propositionen.....	11
Följdmotioner	11
Regeringens lagförslag	13
Socialutskottets yttrande 2001/02:SoU3y.....	17

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Skatten på vin

Riksdagen antar regeringens i bilaga 2 till detta betänkande återgivna förslag till

1. lag om ändring i lagen (1994:1564) om alkoholskatt,
2. lag om ändring i lagen (1994:1565) om beskattning av viss privatinförsel,
3. lag om ändring i lagen (1994:1551) om frihet från skatt vid import, m.m.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2000/01:144 och avslår motionerna 2001/02:Sk1 yrkandena 1–3 och 2001/02:Sk2.

Reservation 1 (m)

2. Ytterligare åtgärder

Riksdagen avslår motion 2001/02:Sk3 yrkandena 1–5.

Reservation 2 (kd)

Stockholm den 18 oktober 2001

På skatteutskottets vägnar

Arne Kjörnsberg

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Arne Kjörnsberg (s), Carl Fredrik Graf (m), Lisbeth Staaf-Igelström (s), Per Rosengren (v), Kenneth Lantz (kd), Carl Erik Hedlund (m), Ulla Wester (s), Lena Sandlin-Hedman (s), Sven Brus (kd), Catharina Hagen (m), Rolf Kenneryd (c), Lennart Kollmats (fp), Per-Olof Svensson (s), Lennart Axelsson (s), Claes Stockhaus (v) och Stefan Hagfeldt (m).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

Kommissionen överlämnade den 28 februari 2000, i enlighet med artikel 226 i EG-fördraget, en formell under rättelse till Sverige angående de svenska punktskatterna på öl och vin. Enligt kommissionens uppfattning överträder Sverige, genom sitt sätt att beskatta öl lägre än vin, förbudet för medlemsstaterna i artikel 90 att indirekt genom beskattning missgynna varor från andra medlemsstater. Regeringen har i svar till kommissionen hävdats bl.a. att en beskattning som relaterar till alkoholhalten i drycken, med hänsyn tagen till gällande minimiskattekrav, inte kan anses innebära någon överträdelse av artikel 90. I svaret medgavs dock att det sedan ölskattesänkningen den 1 januari 1997 föreligger viss skillnad mellan beskattningen av öl och vin, även räknat per volymprocent. Regeringen har i svaret förklarat sig beredd att överväga en sänkning av skatten på vin så att skatten per volymprocent på vin i den mest sålda kategorin överensstämmer med skatten per volymprocent på starköl.

Den 12 juni 2001 beslutade kommissionen att sända ett motiverat yttrande till Sverige i detta ärende (andra steget i det formella överträdelseförfarandet enligt artikel 226 i EG-fördraget). Enligt yttrandet kan kommissionen komma att överlämna ärendet till EG-domstolen om en tillfredsställande ändring av de svenska skattebestämmelserna inte har gjorts inom två månader efter mottagandet av yttrandet.

Regeringens förslag om en sänkning av skatten på vin syftar till att undvika en domstolsprocess. Alkoholinspektionen, Folkhälsoinstitutet, Socialstyrelsen, Riksskatteverket, Tullverket och Systembolaget AB har lämnat synpunkter över förslaget till regeringen men inte haft något att invända mot att skatten på vin sänks.

Regeringens förslag till riksdagsbeslut och de motioner som har väckts i ärendet framgår av *bilaga 1* till betänkandet. De lagändringar som regeringen föreslår redovisas – med någon rättelse – i *bilaga 2*. Socialutskottet har avgivit yttrande i ärendet (yttr. 2001/02:SoU3y) som fogas som *bilaga 3* till betänkandet.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att skatten på vin samt andra jästa drycker än vin eller öl sänks med 18,8 procent från och med den 1 december 2001.

Utskottets överväganden

Skatten på vin

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till ändring i alkoholskattelagen och övriga följdändringar i andra författningar. Härigenom sänks alkoholskatten på vin samt andra jästa drycker än vin eller öl med 18,8 procent från och med den 1 december 2001. Liksom socialutskottet betonar utskottet vikten av att kraftfulla insatser görs inom ramen för den nationella handlingsplanen för att förebygga alkoholskador, att ytterligare resurser tillförs detta arbete samt att effekterna av skattesänkningen ur ett folkhälsoperspektiv följs upp av Statens folkhälsoinstitut.

Propositionen

I propositionen föreslås en sänkning av skatten på vin och andra jästa drycker än vin eller öl (t.ex. cider) med 18,8 procent från och med den 1 december 2001. Förslaget innebär bl.a. att alkoholskatten på viner med normal alkoholstyrka – över 8,5 volymprocent men inte över 15 volymprocent – sänks från 27,20 kr per liter till 22,08 kr per liter.

Bakgrunden är att EG-kommissionen har krävt att Sverige ändrar beskattningen så att den inte diskriminerar vin i förhållande till öl, vilket den enligt kommissionens uppfattning gör för närvarande. Regeringen har medgivit att det sedan den 1 januari 1997 föreligger en viss skillnad mellan beskattningen av öl och beskattningen av vin. Den föreslagna sänkningen innebär att skatten per volymprocent på vin i den mest sålda kategorin bättre överensstämmer med skatten per volymprocent på starköl. Enligt regeringens uppfattning framstår en sådan mindre sänkning av skatten på vin som acceptabel vid en samlad alkoholpolitisk bedömning.

Folkhälsoinstitutet som följer utvecklingen av alkoholkonsumtionen och alkoholskadorna i Sverige skall enligt propositionen även beakta de eventuella konsekvenserna ur ett folkhälsoperspektiv av den nu föreslagna skatteändringen. Av propositionen framgår vidare att regeringen avser att föreslå ett tillskott till den nationella handlingsplanen för att förebygga alkoholskador under åren 2001–2003 på ytterligare 100 miljoner kronor. Härigenom ökar totalsumman från 450 miljoner kronor till 550 miljoner kronor. Budgetförsvagningen till följd av skattesänkningen beräknas uppgå till 0,57 miljarder kronor år 2002 och därefter 0,47 miljarder kronor per år. Regeringen föreslår ingen särskild finansiering.

Motioner

I motion Sk1 (yrkandena 1–3) av Carl Fredrik Graf m.fl. (m) yrkas att alkoholskatten på viner med normal alkoholstyrka minskas till 8,50 kr per liter, att alkoholskatten på övriga viner sänks i motsvarande mån samt att alkoholskatten på öl sänks från nuvarande 1,47 kr för varje volymprocent alkohol per liter till 85 öre för varje volymprocent alkohol per liter samt att nödvändiga följdändringar görs i övriga berörda författningar. Motionärerna syftar till att undvika omfattande problem när Sveriges införselkvoter helt har anpassats till de övriga unionsmedlemmarnas. Även i motion Sk2 av Margareta Cederfelt (m) pekas på behovet av att gå vidare med sänkningar av alkoholskatterna till europeisk nivå. Motionären föreslår att alkoholskatterna i första hand sänks till dansk nivå och att konsumtion, import, skatteintäkter, arbetstillfällen inom bryggerinäringen och försäljning på Systembolaget skall utvärderas efter ett år.

Socialutskottets yttrande

I sitt yttrande till skatteutskottet 2001/02:SoU3y – yttrandet är fogat som bilaga 3 till detta betänkande – ställer sig socialutskottet bakom förslagen i propositionen och anför att den föreslagna sänkningen av vinskatten kan hindra att andra inköpsmönster permanentas och att en ökad illegal handel av vin etableras. Socialutskottet utgår vidare från att kraftfulla insatser kommer att göras inom ramen för den nationella handlingsplanen för att förebygga alkoholskador, bl.a. särskilda stödinsatser för riskgrupper och individer med riskbeteende, vård- och behandlingsinsatser samt opinionsbildning och information. Socialutskottet ser mycket positivt på att ytterligare 100 miljoner kronor kommer att tillföras genomförandet av planen för åren 2001–2003, något som socialutskottet avser att återkomma till i samband med budgetbehandlingen senare i höst. Slutligen betonar socialutskottet vikten av att Statens folkhälsoinstitut beaktar de eventuella effekterna av skattesänkningen ur ett folkhälsoperspektiv inom ramen för institutets uppdrag att följa utvecklingen av alkoholkonsumtion och alkoholskador.

Utskottets ställningstagande

Av propositionen framgår att EG-kommissionen anser att Sverige genom sitt sätt att beskatta öl lägre än vin indirekt genom beskattningen missgynnar varor från andra medlemsländer samt att kommissionen kan komma att inom kort överlämna ärendet till EG-domstolen för prövning. Utskottet delar regeringens uppfattning att man bör eftersträva att undvika en domstolsprocess angående denna fråga. På grund härav och mot bakgrund av bl.a. också de ändrade införselbestämmelserna finner utskottet att det är motiverat att nu företa en smärre nedjustering av skatten på vin som innebär en viss utjämning av skatten på öl och skatten på vin.

Den sänkning av skatten från och med den 1 december 2001 med 18,8 procent som regeringen föreslår finner utskottet, vid en samlad alkoholpolitisk bedömning, väl avvägd. De skattesänkingsförslag som läggs fram i motionerna Sk1 och Sk2 är däremot enligt utskottets uppfattning alltför långtgående.

Liksom socialutskottet – vars yttrande i sammanfattning redovisas ovan – vill utskottet betona vikten av att kraftfulla insatser görs inom ramen för den nationella handlingsplanen för att förebygga alkoholskador, att ytterligare resurser tillförs detta arbete samt att effekterna av skattesänkningen följs upp ur ett folkhälsoperspektiv av Statens folkhälsoinstitut.

Det anförda innebär att utskottet tillstyrker propositionen och avstyrker motionerna 2001/02:Sk1 och 2001/02:Sk2.

Ytterligare åtgärder

Motionen

I motion Sk3 (yrkandena 1–5) av Lars Gustafsson m.fl. (kd) begärs att riksdagen gör diverse uttalanden både om den förda alkoholpolitiken och om behovet av ytterligare åtgärder. Motionärerna efterlyser bl.a. en långsiktig strategi och målsättning för alkoholpolitiken och att målet att sänka alkoholkonsumtionen med 25 % inte överges. Vidare förespråkas att alkoholpolitiken även i fortsättningen inriktas på attitydförändringar, begränsad tillgänglighet, försäljningsmonopol och en aktiv prispolitik. Motionärerna pekar också på behovet av långsiktig analys och uppföljning innan skattesänkningar genomförs. Regeringen bör slutligen, anser motionärerna, i större utsträckning föra fram folkhälsoargumentet i EU-sammanhang.

Utskottets ställningstagande

Socialutskottet har i sitt ovan redovisade yttrande SoU3y anført att motion Sk3 får anses vara i allt väsentligt tillgodosedd med vad som anförts. Utskottet instämmer häri och avstyrker därför motionen.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges inom parentes vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Skatten på vin (punkt 1) – m

av Carl Fredrik Graf (m), Carl Erik Hedlund (m), Catharina Hagen (m) och Stefan Hagfeldt (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 1 borde ha följande lydelse:

1. Riksdagen antar regeringens i bilaga 2 till detta betänkande återgivna förslag till

1. lag om ändring i lagen (1994:1564) om alkoholskatt med dels den ändringen att i 2 § beloppet 1,47 kronor i den gällande lydelsen ändras till 0,85 kronor, dels de ändringarna såvitt avser 3 och 4 §§ i regeringens förslag att beloppet 7,58 kronor ändras till 2,90 kronor, beloppet 11,20 kronor till 4,28 kronor, beloppet 15,41 kronor till 5,89 kronor och beloppet 22,08 kronor till 8,50 kronor,

2. lag om ändring i lagen (1994:1565) om beskattning av viss privatinförsel med de ändringarna såvitt avser 1 § att beloppet 22 kronor/liter i regeringens förslag ändras till 9 kronor/liter och beloppet 8 kronor/liter i den gällande lydelsen ändras till 4 kronor/liter,

3. lag om ändring i lagen (1994:1551) om frihet från skatt vid import, m.m. med de ändringarna såvitt avser 4 kap. 3 § att beloppet 31 kronor/liter i regeringens förslag ändras till 12 kronor/liter och att beloppet 14 kronor/liter i den gällande lydelsen ändras till 6 kronor/liter.

Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:Sk1 yrkandena 1–3 samt proposition 2000/01:144 delvis och motion 2001/02:Sk2 delvis.

Ställningstagande

Som företrädarna för Moderata samlingspartiet i socialutskottet framhållit föreligger det numera helt nya förutsättningar för alkoholpolitiken till följd av förändringarna i samhället. Bland annat tvingas man dessvärre konstatera att en omfattande kriminell alkoholhantering har kunnat växa upp, bl.a. som en följd av de höga skatterna på alkohol och den begränsade tillgängligheten. Liksom moderaterna i socialutskottet anser vi att den växande svarta marknaden och den tilltagande förekomsten av smuggelsprit och hembränt utgör ett synnerligen allvarligt hot mot både folkhälsan och den allmänna

laglydnaden, inte minst hos ungdomen, som bäst bekämpas genom att styra över konsumtionen till den reguljära handeln, dvs. genom väl avvägda skattesänkningar på de legalt sålda produkterna. Därtill kommer att redan de nuvarande möjligheterna att fullt lagligt föra in billiga alkoholvaror från t.ex. Danmark och Tyskland – och dessa möjligheter kommer ju att utökas ytterligare inom en snar framtid – gör högskattepolitiken på detta område alltmer illusorisk och meningslös. Dessutom försätts våra inhemska bryggerier i ett alltmer prekärt konkurrensläge.

Regeringens skattesänkingsförslag beträffande vin är enligt vår mening alltför begränsat för att på något märkbart sätt kunna rå på det nuvarande konsumtionsmönstrets avarter. Vi bedömer att skatten på såväl vin som öl behöver sänkas rejält för att uppnå några märkbara positiva effekter. Vi ansluter oss således till den uppfattning som förs fram i de moderata motionerna Sk1 och Sk2 och förordar de skattenivåer som föreslås i den förstnämnda motionen, dvs. i fråga om normalt vin 8,50 kronor per liter och i fråga om skattepliktigt öl 0,85 öre per liter för varje volymprocent alkohol. Vi delar dessutom motionärernas bedömning att dessa sänkningar är statsfinansiellt neutrala. Riksdagen bör fatta beslut i enlighet med det anförda.

2. Ytterligare åtgärder (punkt 2) – kd

av Kenneth Lantz (kd) och Sven Brus (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 2 borde ha följande lydelse:

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 2 om ytterligare åtgärder. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/2002:Sk3 yrkandena 1–5.

Ställningstagande

Vi håller med kd-ledamöterna i socialutskottet i deras kritik av regeringen för dess bristande förmåga att ta ett helhetsgrepp om alkoholpolitiken och formulera en långsiktig strategi och målsättning på detta område samt för dess ostrukturerade anpassningspolitik gentemot EG-kommissionen, vilken lett till ett alkoholpolitiskt förfall.

Enligt en färsk forskningsrapport av Centrum för socialvetenskaplig alkohol- och drogforskning vid Stockholms universitet (SoRAD) har den totala alkoholkonsumtionen i Sverige ökat med 13 % mellan året 1996 och tolv månadersperioden 2000/2001 (juli 2000–juni 2001). Det framgår vidare av rapporten att det är både alkoholförsäljningen i Sverige och resenärers införsel av alkohol från utlandet som har ökat. SoRAD poängterar att konsumtionen av både starköl och vin har ökat med över 40 procent sedan 1996 – sprit- och folkölskonsumtionen har däremot minskat – och att ökningen har accelererat under det senaste året. Under den senaste tolv-

månadersperioden uppgår ökningen till ungefär 7 %, enligt SoRAD. SoRAD redovisar slutligen också att Systembolagets försäljning under de tre sommar månaderna i år har ökat med 10 procent jämfört med sommaren år 2000 och att det framför allt är försäljningen av starköl och vin som har ökat. Enligt SoRAD:s frågeundersökningar har även resenärers införsel av alkohol ökat med ungefär lika mycket.

Med hänsyn till att riksdagen inte fattar beslut i detta ärende förrän i slutet av oktober är det enligt vår mening anmärkningsvärt att regeringen valt att avlämna sin proposition till riksdagen redan strax före sommarledigheten och överlämna åt riksdagen att följa upp den i detta sammanhang mycket viktiga utvecklingen av alkoholkonsumtionen under sommaren. Mot bakgrund av de fakta som nyss redovisats – och som regeringen hade bort ta reda på innan propositionen avlämnades – förefaller det som om regeringen är på väg att tappa kontrollen över utvecklingen. Det är inte lätt att se vad regeringen egentligen har för ambitioner på detta område.

Vi efterlyser, i likhet med kd-motionärerna bakom motion Sk3, en långsiktig strategi och målsättning för alkoholpolitiken, som bl.a. bör slå fast att målet att sänka alkoholkonsumtionen med 25 % inte skall överges. Det bör också slås fast att alkoholpolitiken även i fortsättningen skall inriktas på attitydförändringar, begränsad tillgänglighet, försäljningsmonopol och en aktiv prispolitik. Mot bakgrund av avsaknaden av konsekvensbeskrivning i propositionen vill vi också framhålla att det finns ett behov av långsiktig analys och uppföljning *innan* skattesänkningar genomförs. I likhet med motionärerna och kd-ledamöterna i socialutskottet anser vi slutligen också att regeringen i större utsträckning bör föra fram folkhälsoargumentet i EU-sammanhang.

Vad nu anförts bör enligt vår uppfattning riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Det betyder att vi tillstyrker samtliga yrkanden i motion Sk3.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Regeringen (Finansdepartementet) föreslår i proposition 2000/01:144 att riksdagen antar de i bilaga 2 till detta betänkande återgivna framlagda förslagen till

1. lag om ändring i lagen (1994:1564) om alkoholskatt,
2. lag om ändring i lagen (1994:1565) om beskattning av viss privatinförsel,
3. lag om ändring i lagen (1994:1551) om frihet från skatt vid import, m.m.

Följdmotioner

2001/02:Sk1 av Carl Fredrik Graf m.fl. (m):

1. Riksdagen beslutar att skatten på vin med en alkoholhalt mellan 8,5 och 15,0 volymprocent skall vara åtta kronor och femtio öre per liter, från den 1 december 2001. För vin med annan alkoholhalt beräknas skatten utifrån detta.
2. Riksdagen beslutar att skatten på öl med en alkoholhalt överstigande 2,8 volymprocent skall tas ut per liter med åttiofem öre för varje volymprocent, från den 1 december 2001.
3. Riksdagen beslutar om motsvarande ändringar i lagen (1994:1365) om befattning av viss privatinförsel och i lagen (1994:1551) om frihet från skatt vid import, m.m.

2001/02:Sk2 av Margareta Cederfelt (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att alkoholskatterna sänks till dansk nivå i ett första skede samt att effekterna av skattesänkningen utvärderas efter ett år.

2001/02:Sk3 av Lars Gustafsson m.fl. (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om avsaknaden av en långsiktig alkoholpolitisk strategi och målsättning.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att inte överge WHO-målet om att minska alkoholkonsumtionen med 25 %.

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om de grunder den svenska alkoholpolitiken bör vila på.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en långsiktig uppföljning av de alkoholpolitiska effekterna av skattesänkningen.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige skall framföra folkhälsoargumentet i EU-sammanhang.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

BILAGA 3

Socialutskottets yttrande 2001/02:SoU3y

Skatten på vin

Till skatteutskottet

Socialutskottet har den 27 september 2001 beslutat avge yttrande till skatteutskottet över regeringens proposition 2000/01:144 Skatten på vin jämte motion 2001/02:Sk3 (kd).

Socialutskottet

Propositionen m.m.

I *propositionen* föreslår regeringen att skatten på vin med en alkoholhalt mellan 2,25 och 15 volymprocent sänks med 18,8 % fr.o.m. den 1 december 2001. Förslaget innebär exempelvis att skatten på vin med en alkoholhalt över 8,5 men inte över 15 volymprocent sänks från 27,20 kr per liter till 22,08 kr per liter. Skatten på andra jästa drycker än vin eller öl (t.ex. cider) föreslås sänkas på samma sätt som skatten på vin, eftersom denna grupp av produkter enligt gällande EG-direktiv på alkoholskatteområdet skall beskattas på samma sätt som vin. Samtidigt görs en motsvarande justering av de skattebelopp som tas ut för de aktuella produkterna vid privat införsel från annat EU-land respektive import från tredje land.

Den 1 januari 1997 sänktes den svenska ölskatten på grund av problem med den betydande gränshandeln med danskt starköl, vilken enligt regeringens bedömning gjorde det nödvändigt att vidta motverkande åtgärder. Skattesänkningen medförde att öl kom att beskattas lägre än vin.

EU-kommissionen överlämnade den 28 februari 2000, i enlighet med artikel 226 i EG-fördraget, en formell underrättelse till Sverige angående de svenska punktskatterna på öl och vin. Enligt kommissionens uppfattning överträdde Sverige, genom sitt sätt att beskatta öl lägre än vin, förbudet för medlemsstaterna i artikel 90 att indirekt genom beskattning missgynna varor från andra medlemsstater.

Regeringen hävdade i svar till kommissionen bl.a. att en beskattning som relaterar till alkoholhalten i drycken, med hänsyn tagen till gällande minimiskattekrav, inte kan anses innebära någon överträdelse av artikel 90. I svaret medgavs dock att det sedan ölskattesänkningen den 1 januari 1997 föreligger en viss skillnad mellan beskattningen av öl och vin, även räknat per volymprocent. Av alkoholpolitiska skäl har beskattningen av alkoholdrycker i Sverige under lång tid varit starkt relaterad till alkoholstyrkan i drycken. En alkoholdryck med högre alkoholinhåll har beskattats mer än en dryck med lägre alkoholinhåll. När Sverige blev medlem i EU var skatten per volymprocent på öl med en alkoholhalt över 3,5 volymprocent och skatten per volymprocent på vin med en alkoholhalt på 11 volymprocent i det närmaste densamma. Så hade förhållandet varit även innan medlemskapet. Ölskattesänkningen 1997 ändrade denna relation. Regeringen fann att skäl förelåg att återställa den tidigare ordningen. I svaret till kommissionen förklarade sig regeringen därför vara beredd att överväga en sänkning av skatten på vin så att skatten per volymprocent på vin i den mest sålda kategorin överensstämmer med skatten per volymprocent på starköl.

Den 12 juni 2001 beslutade kommissionen att sända ett motiverat yttrande till Sverige i ärendet. Om en tillfredsställande ändring av de svenska skattebestämmelserna inte hade gjorts inom två månader efter mottagandet av det motiverade yttrandet, kunde kommissionen överlämna ärendet till EG-domstolen. För att undvika en domstolsprocess föreslår regeringen ovan nämnda skattesänkningar.

I propositionen anför regeringen att Systembolagets detaljhandelsmonopol är ett viktigt alkoholpolitiskt instrument för att Sverige även fortsättningsvis skall kunna ha en kontrollerad och ansvarsfull försäljning av alkohol. En sänkning av skatten på vin kan motverka att andra inköpsmönster permanentas och att en ökad illegal handel med vin etableras, anför det. I en kommande situation då det råder fri införsel av alkoholdrycker kommer det att bli viktigare än någonsin att Systembolagets monopol finns kvar. Vid en samlad alkoholpolitisk bedömning framstår därför enligt regeringen en mindre sänkning av skatten på vin som acceptabel.

Enligt propositionen har Alkoholinspektionen anförut att det i förslaget borde redovisas de alkoholpolitiska effekterna av en sänkning av vinskatten samt anges vilka försäljningsprognoser för vin som ligger bakom de ekonomiska beräkningarna. Folkhälsoinstitutet har fått i uppdrag att följa utvecklingen av alkoholkonsumtion och alkoholskador. Enligt regeringen bör institutet inom ramen för sitt uppdrag även beakta eventuella konsekvenser ur ett folkhälsoperspektiv av den föreslagna skatteändringen.

I *budgetpropositionen för år 2002* (prop. 2001/02:1, utg.omr. 9, avsnitt 5.8.8) föreslår regeringen att ytterligare resurser tillförs arbetet mot alkoholens skadeverkningar. Resurserna avsätts inom ramen för arbetet med att förverkliga den befintliga nationella handlingsplanen för att förebygga alkoholskador (prop. 2000/01:20, bet. 2000/01:SoU8, rskr. 2000/01:144). För genomförandet av handlingsplanen har hittills avsatts 450 miljoner kronor

under tre år. Regeringen föreslår i budgetpropositionen att ytterligare 100 miljoner kronor avsätts för stödjande insatser för barn till missbrukare och barn i familjer där våld och övergrepp mellan vuxna förekommer. Av dessa medel utbetalas 50 miljoner kronor för 2001 och 25 miljoner kronor för 2002 respektive 2003. Totalsumman blir därmed 550 miljoner kronor.

I *tilläggsbudgeten för år 2001* (avsnitt 9.3.9) föreslår regeringen att anslaget 14:8 Alkohol- och narkotikapolitiska åtgärder ökas med 50 miljoner kronor.

Bakgrund och tidigare behandling

Riksdagen godkände våren 2001 regeringens förslag till en *nationell handlingsplan för att förebygga alkoholskador*. Bakgrunden till handlingsplanen var att nivåerna för privat införsel av vin och starköl till Sverige från andra EU-länder hade ökat och beräknades att successivt komma att öka ytterligare fram till år 2004 då samma regler för införsel skall gälla i Sverige som i övriga EU-länder. Handlingsplanen, som skall gälla åren 2001–2005, syftar till att lägga fast grundvalarna för en alkoholpolitik som leder till minskad alkoholkonsumtion och begränsade alkoholskador efter de förändrade förutsättningar som nu föreligger.

Socialutskottet konstaterade (bet. 2000/01:SoU8 s. 16) bl.a. att EU-medlemskapet förändrat det som tidigare utgjorde viktiga delar av alkoholpolitiken och att den anpassning som Sverige måste göra inte är oproblematiske. Möjligheten att använda det s.k. prisinstrumentet för att påverka tillgången på alkohol försvagas. Höjda införselkvoter kommer, om åtgärder inte vidtas, att medföra att gränshandeln med alkohol successivt kommer att öka, liksom troligen också den illegala handeln och försäljningen av alkohol. Enligt utskottet fanns det anledning att hysa oro för att alkoholskadorna kommer att bli fler genom att totalkonsumtionen sannolikt kommer att öka under de närmaste åren. Utskottet ansåg att de negativa effekterna av anpassningen till EU:s regelsystem kraftfullt måste motverkas och ställde sig bakom förslaget till handlingsplan.

Socialutskottet vidhöll att den svenska alkoholpolitikens ambitionsnivå måste vara fortsatt hög. Det övergripande målet för den svenska alkoholpolitiken bör ligga fast, nämligen att politiken även fortsättningsvis skall syfta till att minska alkoholens medicinska och sociala skadeverkningar. Utskottet delade regeringens bedömning att målet bör nås genom åtgärder mot skadligt dryckesbeteende och genom att sänka den totala alkoholkonsumtionen. Utskottet ansåg att insatser för barn och ungdom är särskilt viktiga.

Utskottet konstaterade att möjligheterna att begränsa alkoholens tillgänglighet genom nationella åtgärder har minskat de senaste åren och att en förskjutning måste ske mot såväl lokala som internationella insatser för att minska alkoholskadorna. Handlingsplanen ger kommunerna en viktigare roll vad gäller att utveckla och samordna den lokala alkoholpreventionen. Utskottet såg positivt på att det lokala ansvaret i det alkoholförebyggande

arbetet ökar och förstärks. Utskottet ansåg att förstärkta åtgärder behövs när det gäller särskilda stödinsatser för riskgrupper och individer med riskbeteende, vård- och behandlingsinsatser, opinionsbildning och information, begränsning av tillgängligheten till och marknadsföringen av alkoholdrycker, kompetensutveckling, uppföljning av konsumtions- och skadeutvecklingen samt alkoholforskning. Utskottet ställde sig även bakom bedömningen att det internationella arbetet på alkoholområdet, främst inom EU och WHO, bör utvecklas och förstärkas. Utskottet framhöll särskilt vikten av Sveriges medverkan i utarbetandet av en ny EU-strategi på alkoholområdet och påpekade att det inom EU nu finns ett större intresse för samarbete för att begränsa alkoholens skadeverkningar. Sverige har därför möjlighet att med andra medlemsländer utforma en effektiv social och ansvarsfull alkoholpolitik som gagnar folkhälsan inom unionen, anfördes det.

Sammanfattningsvis godkände utskottet huvudinriktningen för alkoholpolitiken, nämligen att intensifiera det samordnade lokala arbetet i landets kommuner och att ytterligare förstärka arbetet på europeisk och internationell nivå.

I *betänkande 2000/01:SoU19* rörande vissa ändringar i alkohollagen vidhöll utskottet vad det anförde i betänkandet 2000/01:SoU8 om inriktningen på den svenska alkoholpolitiken (s. 13). Därutöver pekade utskottet på att regeringen särskilt lyft fram kampen mot den illegala alkoholhanteringen och att åtgärder vidtas bl.a. när det gäller alkoholsmuggling. Vidare framhöll utskottet bl.a. att kommittén för att genomföra alkoholhandlingsplanen ålagts att utföra en omfattande alkoholförebyggande verksamhet.

Motionen

I *motion Sk3 av Lars Gustafsson m.fl. (kd)* begärs ett tillkännagivande till regeringen om vad i motionen anfördes om avsaknaden av en långsiktig alkoholpolitisk strategi och målsättning (*yrkande 1*). Enligt motionärerna visar propositionen tydligt att regeringen återigen inte förmår att ta ett helhetsgrepp avseende alkoholpolitiken. Förslaget är ett i raden av stora alkoholpolitiska förändringar som har skett inom en relativt kort period och utan någon synbart långsiktig strategi eller målsättning. Motionärerna begär vidare ett tillkännagivande om att inte överge WHO-målet om att minska alkoholkonsumtionen med 25 % (*yrkande 2*). Målet får inte överges bara för att det inte uppnåtts till år 2000, utan arbetet måste enligt motionärerna fortgå. Sverige måste även i framtiden föra en restriktiv alkoholpolitik för att kunna sänka den totala alkoholkonsumtionen. Inriktningen bör vara dels att få storkonsumenter att minska sitt drickande, dels att förhindra att nya grupper hamnar i missbruk. Motionärerna anser det även angeläget att begränsa ungdomars umgänge med alkohol. I motionen yrkas även ett tillkännagivande om grunderna som den svenska alkoholpolitiken bör vila på (*yrkande 3*), nämligen attitydförändringar, begränsad tillgänglighet, försäljningsmonopol

och en aktiv prispolitik. Vidare begärs att regeringen skall ges till känna vad i motionen anförts om en långsiktig uppföljning av de alkoholpolitiska effekterna av skattesänkningen (*yrkande 4*). Motionärerna instämmer med Alkoholinspektionen om att regeringen i förslaget borde ha redovisat de alkoholpolitiska effekterna liksom vilka försäljningsprognoser för vin som ligger bakom de ekonomiska beräkningarna. Enligt motionärerna är det helt uppenbart att den isolerade effekten av en prissänkning på alkoholdrycker är att konsumtionen ökar. Motionärerna anser att regeringen borde ha beräknat eventuella konsekvenser ur ett folkhälsoperspektiv innan förslaget om skattesänkningen lades fram. Slutligen begär motionärerna ett tillkännagivande om att Sverige i EU-sammanhang i större utsträckning skall framföra folkhälsoargumentet (*yrkande 5*).

Socialutskottets ställningstagande

Socialutskottet ställer sig, utifrån sin utgångspunkt, bakom förslagen i propositionen. Såsom anförts i propositionen kan den föreslagna sänkningen av vinskatten hindra att andra inköpsmönster permanentas och att en ökad illegal handel med vin etableras.

Internationaliseringen och det svenska EU-inträdet har ändrat förutsättningarna för att bedriva en traditionell svensk alkoholpolitik. De förebyggande insatserna blir av avgörande betydelse när det gäller att motverka alkoholmissbrukets utbredning.

Utskottet vill återigen framhålla vikten av en fortsatt hög ambitionsnivå inom den svenska alkoholpolitiken. Syftet bör även framöver vara att minska alkoholens medicinska och sociala skadeverkningar genom åtgärder mot skadligt dryckesbeteende och genom att sänka den totala alkoholkonsumtionen. En viktig del i detta arbete är de åtgärder som redan pågår inom ramen för den nationella handlingsplanen för att förebygga alkoholskador. Utskottet utgår från att kraftfulla insatser kommer att göras på området, bl.a. särskilda stödinsatser för riskgrupper och individer med riskbeteende, vård- och behandlingsinsatser samt opinionsbildning och information. Utskottet ser mycket positivt på att ytterligare 100 miljoner kronor föreslås tillföras för åren 2001–2003 för genomförandet av planen. Utskottet återkommer till detta i samband med budgetbehandlingen senare i höst.

Socialutskottet vill slutligen betona att det är angeläget att Statens folkhälsoinstitut, inom ramen för sitt uppdrag att följa utvecklingen av alkoholkonsumtion och alkoholskador, beaktar de eventuella effekter som skattesänkningen får ur ett folkhälsoperspektiv.

Motion Sk3 (kd) får anses vara i allt väsentligt tillgodosedd med vad som anförts och bör därför avstyrkas.

Stockholm den 2 oktober 2001

På socialutskottets vägnar

Ingrid Burman

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Ingrid Burman (v), Chris Heister (m), Susanne Eberstein (s), Margareta Israelsson (s), Rinaldo Karlsson (s), Chatrine Pålsson (kd), Leif Carlson (m), Conny Öhman (s), Hans Hjortzberg-Nordlund (m), Lars U Granberg (s), Elisebeht Markström (s), Rolf Olsson (v), Lars Gustafsson (kd), Cristina Husmark Pehrsson (m), Kenneth Johansson (c), Kerstin Heinemann (fp) och Gunnar Goude (mp).

Avvikande mening

Inriktningen av alkoholpolitiken m.m.

Chatrine Pålsson och Lars Gustafsson (båda kd) anför:

Enligt vår mening visar förslagen i propositionen tydligt att regeringen återigen inte förmått att ta ett helhetsgrepp avseende alkoholpolitiken. Förslaget är ett i raden av stora alkoholpolitiska förändringar som har skett inom en relativt kort period och utan någon synbart långsiktig strategi eller målsättning. Genom denna ostrukturerade anpassningspolitik på alkoholområdet riskerar regeringen att förlora greppet om den svenska alkoholpolitiken i dess helhet.

Vidare vill vi framhålla att Sverige i större utsträckning måste framföra folkhälsoargumentet i EU-sammanhang. Detta är angeläget för att inte de viktiga alkoholpolitiska grundpelarna skall gå förlorade.

Vad här anförts med anledning av motion Sk3 (kd) yrkandena 1 och 5 bör ges regeringen till känna.

Särskilt yttrande

Inriktningen av alkoholpolitiken m.m.

Chris Heister, Leif Carlson, Hans Hjortzberg-Nordlund och Cristina Husmark Pehrsson (alla m) anför:

Vi har länge hävdat att det föreligger nya förutsättningar för alkoholpolitiken till följd av förändringarna i samhället. Inte minst är det nödvändigt att respektera dessa nya förutsättningar i kampen mot den kriminella alkoholhantering som har kunnat växa upp, närd av den gamla alkoholpolitiken med dess höga skatter på alkohol och begränsade tillgänglighet. Enligt vår mening ligger det verkliga hotet mot folkhälsan i att alltfler köper smuggelsprit och hembränt. Den växande svarta marknaden gör att exempelvis ålderskontrollen på Systembolaget och på restaurangerna blir meningslös. De höga alkoholskatterna hindrar inte heller den som köper svartsprit utan ökar bara lönsamheten för alla parter på den svarta marknaden och uppmuntrar därigenom till ytterligare olagliga affärer. Vi anser därför att det finns alkohol-politiska skäl att ytterligare sänka skatten, som också framhålls i motion 2001/02:Sk1 (m).